

- "Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание" / А. М. Стрельников. – Екатеринбург, 2005. – 17 с.
10. Третьякова Т. П. Политический текст как предмет переводоведения / Т. П. Третьякова // Университетское переводоведение: материалы VII Международной научной конференции по переводоведению "Фёдоровские чтения". - Вып. 7. – СПб. : Филологический факультет СПбГУ, 2006. – С. 508-513.
11. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса / Е. И. Шейгал. – М.: ИТДГК "Гиозис", 2004. – 324 с.
12. Newmark Peter A Textbook of Translation / Peter Newmark. – Harlow: Pearson Education Limited Eighth impression, 2003. – 294 p.
13. Wilkinson P. R. Thesaurus of Traditional English Metaphors / P. R. Wilkinson. – 2nd edition. – London and New York: Routledge Taylor & Francis Group, 2002. – 2009 p.

Калужская Л. Перевод метафорических единиц-носителей негативной оценки в политическом дискурсе.

В статье рассматриваются особенности перевода метафорических единиц-носителей негативной оценки в текстах политического дискурса. Данные единицы обладают высоким прагматическим потенциалом и соответственно широко используются в политической коммуникации при реализации интенции борьбы за власть. Перевод таких единиц подчинен обязательности передачи компонента оценочности как стилиобразующего фактора политического текста, и находится под влиянием заложенной в оригинале оценочной коннотации. Основой для исследования перевода метафорических единиц в текстах политического дискурса стала концепция П. Ньюмарка, в которой особое внимание уделяется политическим текстам и метафорам. Метафорические единицы систематизируются на базе критерия целостности внутренней формы. Определяются способы перевода единиц в зависимости от степени освоения единиц исходным и принимающим языками. На данном материале осуществляется апробация концепции П. Ньюмарка, которая выбрана как наиболее обоснованная из ряда других переводоведческих типологий текстов. Апробация демонстрирует частичное несоответствие практики перевода теоретическим положениям британского ученого.

Ключевые слова: перевод, политический дискурс, метафоры-носители негативной оценки, оценочность.

Kaluzhska L. Translation of the Negative Metaphors in the Political Discourse.

The article deals with analysis of English translation techniques of the negative metaphors in the political discourse texts. These units have a high pragmatic potential. Negative metaphors are widely used for the realization of a power struggle intention in the political communication. Translation of such units strives to preserve evaluation as one of the significant features of political communication. Evaluation influences the choice of translation devices. The basis for research of metaphors translation is Peter Newmark's theory, which devotes attention to political texts and metaphors. Metaphorical units have been systematized on the basis of criterion of integrity of internal form. Ways of rendering metaphors have been sorted according to degree of conventionality. P. Newmark's theory have been chosen among other translation typologies for approbation. Approbation of P. Newmark theory has been carried out. The approbation demonstrated partial contradictions in the theory and practice of metaphors translation.

Key words: translation, political discourse, negative metaphors, evaluation.

Наталія Кувшинова
(Київ)

УДК 811.112.2'373

ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЕКСИЧНОГО ФОНДУ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ТА СПІЛЬНІСТЬ ЙОГО З АНГЛІЙСЬКОЮ, УКРАЇНСЬКОЮ ТА РОСІЙСЬКОЮ МОВАМИ

Досліджено спільний лексичний фонд німецької, англійської, української та російської мов. Проаналізовано стан вивчення проблеми німецькомовних лексичних запозичень, охарактеризовано причини спільного походження певної лексики; подано комплексну історико-лінгвістичну характеристику німецьких запозичень; розглянуто лексичні одиниці німецької, англійської, української та російської мов. Індоевропейські мови утворюють чисельну сім'ю споріднених мов, до яких належать і групи германських та слов'янських мов. Доведено, що незважаючи на великі зміни в

граматичній будові, індоєвропейські мови зберегли в словниковому складі елементи спорідненості. Мови не ізольовані одна від одної. Одна мова може запозичувати в іншій різні мовні одиниці. Запозичення не свідчить про бідність мови і є процесом переміщення різних мовних елементів з однієї мови в іншу.

Ключові слова: німецькі лексичні запозичення, індоєвропейська лексика, мова-реципієнт, семантична адаптація, споріднені мови.

Постановка наукової проблеми. Питання, пов'язані з взаємодією різних мов, набувають великого значення в сучасній лінгвістиці, що зумовлено розширенням міжнаціональної та міжкультурної комунікації. Специфіка національної свідомості того чи того народу та вплив на неї певної етнокультури все частіше викликає дослідницький інтерес, у зв'язку з чим розробляють нові прийоми опису мовної ментальності. У контексті вивчення різних за походженням лексичних запозичень і особливостей їхнього виникнення й освоєння, активно досліджується спільний лексичний фонд різних мов і проблема семантичної адаптації лексем з урахуванням їхньої етимології (І. Я. Конончук, І. В. Токарева, В. Р. Богословська, Л. В. Гребінник, М. С. Селіванова та ін.).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням сутності іншомовних запозичень і характеру їх функціонування в мові займалися в минулому та продовжують займатися багато закордонних і вітчизняних лінгвістів, зокрема Я. К. Грот, О. І. Соболевський, В. А. Христиані, В. В. Акуленко, В. М. Арістова, О. М. Бабкін, Р. О. Будагов, В. Кіпарський, Л. П. Крисін, О. О. Леонтєв, Ю. Т. Лістрова-Правда, Д. С. Лотте, М. М. Маковський, О. О. Реформатський, Ю. С. Сорокін, М. М. Шанський, О. Б. Шахрай та ін.

Німецькомовні запозичення, які генерувались практикою міжетнічних спілкувань, прийшли в інші мови завдяки мовним середовищам давніх родоплемінних спільнот, які згодом підпали під націотворчі тенденції, а їхні мовні середовища - під процеси еволюційного, поступового синтезу генотипів національних мов. Тому давні німецькомовні запозичення поступово входили до інших мов по мірі їх еволюції. На жаль, треба констатувати, що і до сьогодні у вітчизняній та закордонній лінгвістиці хронологія процесів і самі процеси лексичної та семантичної асиміляції залишаються недостатньо вивченими. Лексичні запозичення з німецької мови розглядають здебільшого поряд із запозиченнями з інших мов (зокрема, з англіцизмами) того чи того історичного періоду. Так, наприклад, цієї проблеми торкаються в історико-лінгвістичних дослідженнях з проблеми мовного запозичення І. І. Огієнка (XVI–XVIII століття), В. А. Христиані (XVII–XVIII століття), Н. А. Смірнова (кінець XVII – початок XVIII ст.), В. В. Виноградова (XVII–XIX століття), Е. Є. Біржакової, Л. А. Войнової, Л. Л. Кутіної (XVIII ст.), Ю. С. Сорокіна (початок XIX ст.), Л. П. Крисіна (перша половина XX ст.) та ін. Однак німецьким запозиченням приділена незначна увага. Покликання на німецькі джерела при описі запозиченої лексики є у працях М. М. Шанського, О. Б. Шахрая, Д. С. Лотте та ін. Окремі спеціальні дослідження німецькомовних запозичень з'явилися у російському мовознавстві другої половини XX ст. (О. Г. Северіна, Н. Ф. Потьомкіна та ін.). Останнім часом вони активізувалися й у лінгвоукраїністиці (Л. П. Кислюк, М. П. Кочерган, Л. А. Лисенко, В. В. Скачкова та ін.).

Мета статті полягає у комплексній характеристиці індоєвропейської лексики та аналізі спільного лексичного фонду німецької, англійської, української та російської мов.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Шар лексики, званої «індоєвропейською», – це слова, що збереглися з епохи індоєвропейської спільності, індоєвропейської мови (приблизно до 3-2 тис. до н. е.). В індоєвропейську сім'ю мов, крім слов'янських, входять індійські, іранські, балтійські, германські, романські, кельтські мови і ряд мертвих мов.

У першу чергу, це терміни спорідненості: *мати, батько, син, брат, сестра; назви дерев: дуб, сосна, верба, береза*; назви, пов'язані з природою: *гора, вода, луна, болото*; деякі числівники: *два, три, чотири* і ін. Факт належності цих та інших груп слів до індоєвропейської лексики встановлюється за допомогою порівняльно-історичного методу (*schwester* (нім.) – *sister* (англ.) – сестра (укр.) – сестра (рос.); *wasser* (нім.) – *water* (англ.) – вода (укр.) – вода (рос.); *meer* (нім.) – *more* (укр.) – море (рос.); *mutter* (нім.) – *mother* (англ.) – мати (укр.) – мати (рос.) [1; 4; 6].

Виявлені спільні корені говорять про генетичну тотожність, тому фонетичні та морфологічні відмінності можуть бути пояснені. Ці індоєвропейські слова увійшли складовою частиною в загальнослов'янську, або праслов'янську мову.

Н.М. Шанський: «Слів, що йдуть із загальнослов'янської мови, (багато з яких побутують в даний час з іншими значеннями), в нашій лексиці всього близько 2 тисяч. Усі вони є найбільш вживаними, частотними і ходовими і в повсякденному спілкуванні складають не менше 1/4 всіх слів» [5, с. 19].

Індоєвропейська лексика, яка свідчить про спільність походження німецької, англійської, української та російської мов від однієї спільної мови, відіграє вирішальну роль у розвитку сучасного лексичного фонду. Кожне зі слів, яке ввійшло в ядро словникового складу, є ніби центром, навколо якого ґрунтуються цілі словотворчі поля. Із таких слів переважно утворюється ряд фразеологізмів. Цей фонд відображає найнеобхідніші поняття з життя різних народів. Кількість новоутворень від нього постійно зростає.

Індоєвропейські мови утворюють чисельну сім'ю споріднених мов, до яких належать і групи германських та слов'янських мов. Таким чином, незважаючи на великі зміни в граматичній будові, індоєвропейські мови зберегли в словниковому складі елементи спорідненості і до наших днів.

Германські мови – це група споріднених мов. Вона поділяється на такі підгрупи: 1. Північну, або скандинавську (шведська, датська, норвезька та інші мови); 2. Західну (англійська, німецька, голландська, їдиш, фризська); 3. Східну (мертві мови: готська, бургундська, вандалська).

Однією з найдавніших мов індоєвропейської сім'ї є латинська мова, яка була основою виникнення романських мов. З XVI ст. латинська мова використовується в церкві у відправах та деяких наукових галузях. Велика кількість латинських слів увійшла до термінологічного апарату усіх індоєвропейських мов. У статті розглядаються лексичні одиниці, значення яких повністю співпадає. Порівняйте:

Індоєвропейські мови			
Германські мови		Слов'янські мови	
Німецька мова	Англійська мова	Українська мова	Російська мова
der Bruder	brother	брат	брат
das Ei	egg	яйце	яйцо
das Gold	gold	золото	золото
die Katze	cat	кіт	кот
die Maus	mice	миша	мышь
die Milch	milk	молоко	молоко
der Monat	month	місяць	месяц
die Nacht	night	ніч	ночь
der Name	name	ім'я	имя
der Schnee	snow	сніг	снег
der Sohn	son	син	сын
die Tochter	daughter	дочка	дочь
das Wasser	water	вода	вода
essen	eat	їсти	есть
stzen	sit	сидіти	сидеть
leicht	light	легкий	лёгкий
neu	new	новий	новый
sieben	seven	сім	семь
zwanzig	twenty	двадцять	двадцать

Фонд лексичних запозичень становить 64,66% СЛФ (слова лексичного фонду) і 11,8 % слів, зафіксованих у словнику Партріджа, перевищуючи більше ніж вдвічі фонд когнатів (слідом за В.В.Акуленко, під когнатами розуміються «слова спільного походження, які належать до однієї і тієї ж форми в мові – основи»). Таким чином, ядро СЛФ підлягає змінам того ж

характеру, що і весь словниковий склад мови. Воно поповнюється не тільки шляхом подальшого розвитку власних слів, але й шляхом інтенсивного запозичення лексичних одиниць з інших мов для позначення нових понять.

При етимологічній класифікації іншомовних слів ми не можемо керуватися найближчим етимологічним джерелом, беручи до уваги різні шляхи проникнення такої лексики в різні мови-рецепієнти. Так, англ. *apparatus* прийшло безпосередньо з лат. *apparatus*, рос. *аппарат* – з німецької мови *der Apparat*, укр. *апарат* – з польської; англ. *banana* за найближчим історичним джерелом – слово португальського походження, рос., укр. *банан* – французького; англ. *blouse* і рос. *блуза* запозичені з французької мови, а укр. *блуза*, ймовірно, з німецької *die Bluse* [1; 4].

Беручи за основу генетичне джерело, ми змушені були б відмовитися від виділення в особливу групу запозичення з романських та германських мов, тому що такий спосіб звів би їх майже повністю до слів латинського походження, що збіднило б наше дослідження. Слід також зазначити, що в ряді випадків генетичне джерело запозичень не встановлено (див. англ. *metal* – рос. *металл* – укр. *метал* – нім. *das Metall*) [4; 6].

Тому ми, класифікуючи запозичення, керуємося в основному етимологічним джерелом. За таким принципом класифікації фонд лексичних запозичень розподіляється наступним чином: 1) запозичення з класичних мов, 2) запозичення з романських та германських мов, 3) запозичення з інших мов.

Іноді спостерігаються більш складні відповідники: англ. *might* – рос. *мощь, мочь, могущество* – укр. *міць, міч, могутність*; англ. *seat* – рос. *садить, сажать, сесть* – укр. *садити, саджати, сісти* [1; 3]. Наявність етимологічних та семантичних дублетів індоєвропейського характеру та варіантів форм пояснюється перш за все різними фонетичними процесами, які відбуваються в різні періоди розвитку мови при спільності джерела походження слова, а також почасти різними семантичними процесами, характерними для цих періодів. Найзначнішу частину лексичних запозичень становлять греко-латинізми. Це одиниці, отримані з класичних мов, а також утворені в інших джерелах на основі греко-латинського етимологічного матеріалу:

Індоєвропейські мови			
Германські мови		Слов'янські мови	
Німецька мова	Англійська мова	Українська мова	Російська мова
der Apparat	apparatus	апарат	аппарат
der Artikel	article	артикуль	артикуль
das Atom	atom	атом	атом
das Auto	auto	авто	авто
der Charakter	character	характер	характер
die Chemie	chemistry	хімія	химия
die Demokratie	democracy	демократія	демократия
der Direktor	director	директор	директор
der Doktor	doctor	доктор	доктор
die Form	form	форма	форма
das Frucht	fruit	фрукт	фрукт
das Gramm	gram (gramme)	грам	грамм
das Ideal, ideal	ideal	ідеал, ідеальний	идеал, идеальный
die Idee	idea	ідея	идея
die Industrie	industry	індустрія	индустрия
die Intelligenz	intelligence	інтелігентність	интеллигентность

das Interesse	interest	інтерес	интерес
das Kapital	capital	капітал	капитал
der Kapitän	capitan	капітан	капитан
die Karte	card	карта	карта
der Kilometer	kilometer	кілометр	километр
die Klasse	class	клас	класс
der Kollege	colleague	колега	коллега
das Kollektiv	collective	колектив	коллектив
die Konferenz	conference	конференція	конференция
der Kongreß	congress	конгрес	конгресс
der Koch	cook	кок, кухар	кок, кухар
das Korps	corps	корпус	корпус
die Kritik	criticism	критика	критика
die Kultur	culture	культура	культура
der Kurs	course	курс	курс
die Lampe	lamp	лампа	лампа
die Linie	line	лінія	линия
der Liter	liter	літр	литр
die Literatur	literature	література	литература
die Maschine	machine	машина	машина
der Meister	master	майстер	мастер
das Material	material	матеріал	материал
der Mechaniker	mechanic	механік	механик
die Melodie	melody	мелодія	мелодия
das Metall	metal	метал	металл
das Meter	meter	метр	метр
der Minister	minister	міністр	министр
die Minute	minute	мінута	минута
der Moment	moment	момент	момент
aktiv	active	активний	активный
komisch	comic	комічний	комичный, комический
elektrisch	electric	електричний	электрический
falsch	false	фальшивий	фальшивый
modisch	modern	модний	модный

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Мови не ізольовані одна від одної. Одна мова може запозичувати в іншій різні мовні одиниці, наприклад, звуки і їх поєднання. Запозичення не свідчить про бідність мови. Якщо запозичені слова та їх елементи засвоюються за нормами, то це свідчить про те, що мова творчо активна. Якщо з однієї мови в іншу переходить слово цілим, то ми маємо справу з лексичними запозиченнями. Отже, запозичення – це процес переміщення різних мовних елементів з однієї мови в іншу. Дослідження подібності зіставлених мов допоможуть підвищити загальноосвітній рівень і філологічну підготовку студентів, прищеплять їм навички самостійної роботи, аналізу досліджуваного матеріалу.

ЛІТЕРАТУРА

1. БТС. Большой толковый словарь русского языка / [автор і керівник проекта, гол. редактор дфн. С.О. Кузнецов]. – Санкт-Петербург : «Норинт», 2008. – 1535 с.
2. Историко-типологическая морфология германских языков: Фономорфология. Парадигматика. Категория имени / Под ред. М. М. Гухман. – М. : Наука, 1977. – 360 с.
3. Кузьменко Ю. К. Фонологическая эволюция германских языков / Ю. К. Кузьменко – Л.: Наука, 1991. – 284 с.
4. Новый словарь иностранных слов: Более 20000 слов / [гол. ред. В. В. Адамчик]. – М. : Современный литератор, 2006. – 1088 с.
5. Шанський М. М. Лексикология современного русского языка // Учеб. пособие для пед. ин-тов по спец. «Рус. яз. и лит.». / М. М. Шанський – М. : Просвещение, 1972. – 328 с.
6. Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache. /Langenscheidt KG. – Berlin und München : 2008. – 1312 S.

Кувшинова Н. Характеристика лексического фонда немецкого языка и общность его с английским, украинским и русским языками.

Работа посвящена исследованию общего лексического фонда немецкого, английского, украинского и русского языков. В статье проанализировано состояние изучения проблемы немецкоязычных лексических заимствований, охарактеризованы причины общего происхождения определённой лексики; подано комплексную историко-лингвистическую характеристику немецких заимствований; рассмотрены лексические единицы немецкого, английского, украинского и русского языков. Индоевропейские языки образуют численную семью родственных языков, к которым относятся и группы германских и славянских языков. Таким образом, несмотря на большие изменения в грамматическом строе, индоевропейские языки сохранили в словарном составе элементы родства. Языки не изолированы друг от друга. Один язык может заимствовать у другого различные языковые единицы. Заимствование не свидетельствует о бедности языка. Заимствования являются процессом перемещения различных языковых элементов из одного языка в другой.

Ключевые слова: немецкие лексические заимствования, индоевропейская лексика, язык-реципиент, семантическая адаптация, родственные языки.

Kuvshinova N. M. Lexical Fund Characteristics of the German Language and its Commonality with the English, Ukrainian and Russian languages.

Work is devoted to the studying of the general lexical fund of German, English, Ukrainian and Russian languages. The article analyzes the problem of studying the German lexical borrowings, characterizes causes of a common origin of the certain expressions, presents a comprehensive historical and linguistic characteristics of German borrowings; considers lexical units in German, English, Ukrainian and Russian languages. Indo-European languages form a numerical family of related languages, which include a group of Germanic and Slavic languages. Thus, despite the large changes in the grammatical structure, Indo-European languages have preserved elements of the relationship in the vocabulary. Languages are not isolated from each other. One language can borrow from other various linguistic units. Borrowing does not argue the poverty of language. Borrowing is a process of the various linguistic elements moving from one language to another.

Keywords: German lexical borrowings, Indo-European vocabulary, language-recipient, semantic adaptation, related languages.

Тетяна Олійник
(Київ)

УДК 413.13(43)

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОСТОРОВИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Розглянуто культурально-перекладацьку специфіку способів представлення простору в англо-українському перекладі. Доведено, що у різних культурах цей простір може описуватися по-різному, залежно від того, яку інформаційну цінність має опис простору для реципієнта і мовця. Досліджено явища, які мають позамовну інтерпретацію і пов'язані з фоновими знаннями, що залежать від вибору перекладача. Обґрунтовано можливості і необхідності культурологічного підходу до перекладу. Виявлено культуральні закономірності у мовному структуруванні дійсності двох культур.